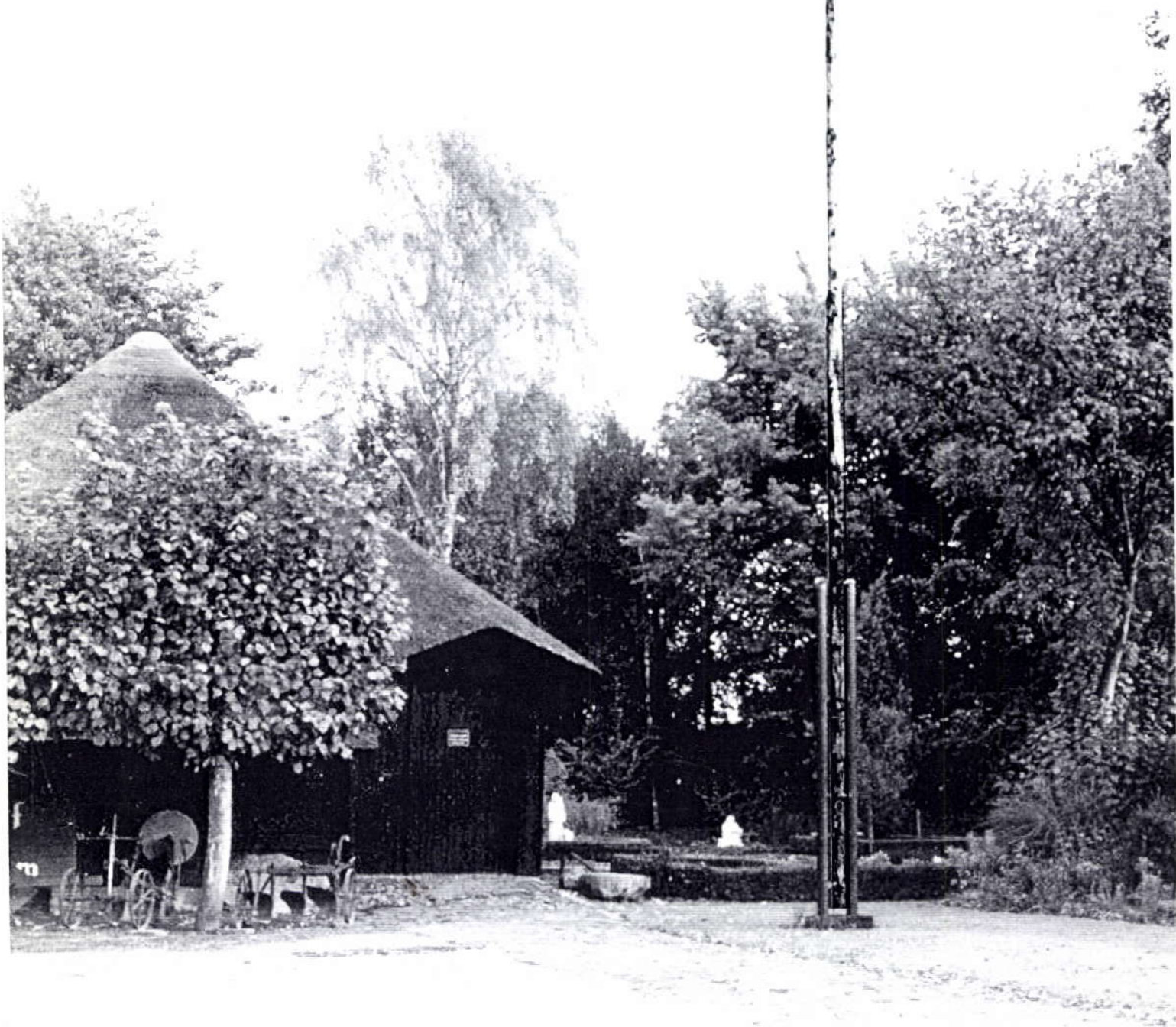

Rond de Schutsboom

Periodieke uitgave van:
Heemkundige kring “De Vyer Heertganghen”

Jaargang: 23 nr. 1

Rond de Schutsboom

Periodiek van :

Heemkundige kring "De Vyer Heertganghen"

Secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43
5051 PD Goirle
Tel: 013 - 5 34 89 72

Jaargang 23 nr.1

september 2003

pagina

Het oude schooltje bij de Sint Jan	2
Brabants bont 'ne Kènderzaddoek vol	8
Tarcisiusschool deel 3	14
Voortzetting archeologisch onderzoek in het gebied Surfplas-Boschkens-Bakertand	16
Uit het museum	18
Brabants bont 'ne boerezaddoek vol	22
Toponiemen	24
Zes keer Oranje boven in 200 jaar Goirle	26
Uit de oude Schoenendoos	33
"Van zoethout tot een gersten met"	34

Het oude schooltje bij de Sint Jan

P. Wiercx

De oudste school van Goirle moet een lokaal geweest zijn grenzend aan de kerk van Sint Jan. Het Concilie van Latheranen (1215) schreef voor bij iedere parochiekerk een school op te richten. De historicus A. Frenken, die in het bijzonder het Brabantse bronnenmateriaal heeft verwerkt, stelt: "In stad en land, ja, alom waar een parochiekerk was, was ook een volksschool, een parochieschool".

Het kan bijna niet anders of zo'n parochieschool moet ook aanwezig zijn geweest in Goirle, waar al vóór 1400 Arnoldus Bleijs wordt genoemd als pastoor te Goirle.

We moeten ons van de eerste school in Goirle een zeer bescheiden voorstelling maken.

De Tilburgse geschiedschrijver Weijters beschrijft hoe een schoolgebouw er in die tijd uitgezien moet hebben: opgetrokken van hout, met stro bedekt en een vloer van leem. Banken waren er niet; de kinderen zaten op de grond, die 's winters met stro of biezen bedekt was om de kou wat tegen te gaan.

De oudste school van Goirle was dus een kerkelijke school met een zeer eenvoudig werkplan: godsdienstondericht, lezen, schrijven en enige oefening in de kerkzang. De methode van onderwijs bestond vooral in het vóór- en nazeggen. Qua didactische mogelijkheden, werkwijze en resultaten was de eerste Goirlese school van een beperkt niveau.

Na de 80-jarige oorlog, bij de Vrede van Münster, werd het katholieke Brabant als veroverd gebied beschouwd en onder curatele gesteld van de Heren Hoogmogenden in Den Haag. Brabant krijgt voortaan de schoolreglementen toegestuurd en óók de schoolmeesters aangewezen; schoolmeesters die de "ware religie" (de hervormde leer) moesten komen verspreiden.

Het kath. onderwijs werd verboden en kon slechts in het geheim plaatsvinden.

In 1649 kwam de eerste hervormde schoolmeester naar Goirle: Johannes van der Hamme, belijder van de ware religie en stichtelijk van levenswandel.

Het dorpsbestuur moest zorgen voor een nette woning, een school en inkomsten voor de schoolmeester, d.w.z. voor arme kinderen schoolgeld uit de armenkas, inkomsten uit het luiden van de klokken, begraven van de doden, het bijhouden van de begrafenisregisters en het verrichten van gemeentediensten waarvoor de schoolmeester kon worden ingezet.

De katholiek-kerkelijke scholen waren gemeentescholen geworden.

Een naar het zuiden gestuurde gereformeerde schoolmeester moet zich hebben gevoeld op een eenzame missiepost, omringd door vijandige inboorlingen.

Meester Willem van Voorst heeft dat geweten! Hij was gereformeerd en dat was al erg genoeg! Maar daarnaast ging hij onder schooltijd vissen, ging in de Bamistijd op vinkenslag,

bezoekt veelvuldig de herbergen, verwaarloosde zijn school en liet zijn leerlingen maar wat rondlummelen. Dat pikten de Goirlenaren niet en meester Willem werd al gauw de gebeten hond. Hij kreeg het met iedereen aan de stok en wist met vrouw en kinderen maar nauwelijks aan een volksgericht te ontsnappen.

De geschiedenis van meester Willem van Voorst is opgenomen in het schoolproject "Goirle 200 jaar" voor de kinderen van de basisscholen in Goirle en Riel.

Een pak slaag voor de schoolmeester

Het begon al een beetje te schemeren toen de klok van de kerktoren acht uur sloeg.

Willem van Iersel lag nog maar net in de bedstee toen hij op straat een luid spektakel hoorde.

Schreeuwende stemmen, rennende voetstappen, kreten van boosheid. Of waren het kreten van angst? Daar was iets aan de hand! Dat wilde hij zien!

Willem gaf zijn broer Teun een por en sprong uit de bedstee.

Hij liep naar het raam en keek de straat op. Even later stond Teun al naast hem. Die was al net zo nieuwsgierig als hij-zelf.

Het was nog juist licht genoeg om te zien dat er een groep mensen door de straat rende.

Wat waren ze boos! Ze zwaaiden met hun armen, de vuisten gebald. Sommigen hadden zelfs een stok bij zich. Ze renden luid schreeuwend achter een paar mensen aan die doodsbenauwd in de richting van de kerk vluchtten. De vluchters waren een man en een vrouw en een paar kinderen. De vrouw trok de kinderen aan hun armen mee vooruit.

De achtervolgers kwamen steeds dichterbij. Het zou niet lang meer duren of ze hadden hun prooi te pakken! En dan? Wat zou er dan gebeuren?

"Kijk!" riep Teun. "Zie je dat? Het is meester Willem!"

Verdraaid! Teun had gelijk! Voorop rende de schoolmeester. Soms keek hij even angstig om en riep naar zijn vrouw: "Kom! Rennen!"

Willem en Teun hadden de schoolmeester nog nooit zo hard zien rennen.

Meestal zat hij in de klas op zijn dooie gemak achter de lessenaar. Daar keek hij naar het werk van de kinderen of overhoorde hij hun de les. Vaak was hij bezig de punten van de schrijf-veren aan te slijpen. Soms zat hij een beetje te knikkebollen. Van overheoren of werk nakijken kwam dan niets terecht. De mensen waren dan ook niet tevreden over hun schoolmeester. Ze vonden dat de school hem eigenlijk niet veel kon schelen.

Hij kwam soms zelfs te laat en liet de kinderen buiten wachten in de kou.

Het gebeurde ook dat 's winters de kachel niet brandde

of dat hij zijn klas zo maar in de steek liet. Een klas zonder meester, nou dan weet je wel wat er gebeurde.

Een keer was hij zelfs dronken de school binnen komen waggelen.

Het hele dorp sprak er schande van!

Maar nu rende meester Willem voor zijn leven. Achter

hem zijn vrouw die hun kinderen met zich meetrok.

Zouden ze uit handen kunnen blijven van hun

achtervolgers? Willem en Teun vonden het best spannend. Kijk, daar waren ze al bij de kerk!

Hé, wat gebeurde daar? Dat hadden ze niet verwacht!

De meester rende naar de toren, duwde de deur open en trok zijn vrouw en kinderen naar binnen.

En juist voordat de achtervolgers bij de deur aankwamen, klapte die voor hun neus dicht.

De mensen waren woedend en bonkten luid op de deur. "Doe open, lafaard! Kom er eens uit! Wacht maar, je bent nog niet van ons af!"

Maar hoe hard ze ook riepen en op de deur bonkten, de deur bleef gesloten.

Geen wonder, want meester Willem had de sleutel en kon de deur van binnen dichtdraaien.

De mensen wisten dat en begrepen dat de schoolmeester was ontsnapt aan een flink pak slaag....

Mopperend dropen ze af en even later was het weer stil op straat.

Willem en Teun gingen op de rand van hun bedstee zitten om een beetje te bekomen van alles wat ze gezien hadden. Ze hadden een kleur op hun gezicht van de spanning.

"Wat zou de meester uitgespookt hebben?" vroeg Teun. "Stil", fluisterde Willem, "Daar is iemand!"

Vanachter de deur uit de kamer klonk een stem. Het was de zware stem van de buurman. Die kon je uit duizenden herkennen. "Ze hadden hem bijna te pakken. Het is zijn eigen schuld. Hij deugt niet voor zijn vak. Hij verwaarloost zijn school. En ruzie maken dat ie kan! Vooral met zijn vrouw.

Soms staan ze elkaar op straat uit te schelden. Schande!

De buurman zweeg en aan het rammelen van de kopjes kon je horen dat moeder de koffie had ingeschonken. "Hij zit veel te vaak in het café!" Dat was vader. "Hij loopt soms dronken op straat. Schandalig!

Wat moeten de kinderen daar wel niet van denken?"

"Wat vooral niet deugt", ging de buurman verder, "dat is wat ie de kinderen vertelt over het

geloof, over de kerk, over de paus. Heel anders dan de pastoor ons geleerd heeft. Daaraan kun je wel merken dat ie een echte protestant is."

Ook moeder deed een duit in het zakje. "Die protestanten hebben hier niks te zoeken. Zeker niet een slechte schoolmeester en een ruziezoeker. Die protestanten, ze deugen van geen kanten!" De rest van het gesprek hoorden Willem en Teun niet meer. Ze waren in slaap gevallen en waarover ze droomden, dat kun je wel raden.

Misschien denk je nu dat meester Willem van Voorst zich een beetje beter ging gedragen. Nee hoor! Zijn opvattingen over het geloof en zijn gedrag bleven de ergernis wekken van de mensen in het dorp.

Ze waren de schoolmeester goed beu!

Ze hebben hem op een donkere avond in de Kerkstraat opgewacht en een stevig pak slaag gegeven.

Dat kon natuurlijk niet en het hele dorp werd dan ook een boete opgelegd. Alle mensen van het dorp moesten meebetalen. Ook meester Willem van Voorst.

Een pak slaag in de Kerkstraat